

שער שמיני

תיקון המתקלא וההכרעה

פרק שלושים ותשעה

תוהו: לא היו מתקלא והשגחת אפין באפין

שני זמנים במהלך ההאצלה – תוהו ותיקון. בראשית ההאצלה לא היה מתקלא – משקל, מאזניים מעוינים – ועל כן לא היה זיווג חכמה ובינה וגם זיווג זעיר אנפין ונוקביה לא היה. משום כך נקראת האצלה זאת בשם עולם התוהו.

[קלג] תוהו: לא היה מתקלא ולא היתה השגחת אפין באפין

הגר"א מלמד כי בראשית ההאצלה לא היה מתקלא באריך אנפין, ידעד לא הוי מתקלא, הוא בא"א, ששם התחלת המתקלא' |ר|. חסרון המתקלא באריך אנפין גרם לכך שאבא ואימא לא היו פנים בפנים, 'לא הוו כו', באו"א' |רא|, 'וכל זה היה שלא היה מתקלא המכריע... ולא יכלו להאיר זה בזה דרך פנים' |רב|. פסקה ר מבארת את ספרא דצניעותא, דף א ע"ב: דעד לא הוה מתקלא.

| ר | ביאור ספרא דצניעותא, דף יז ע"א

- = פסקה זו היא המשכה של פסקה א
- = פסקה זו היא חלק מפסקה קצ
- א ואמר, דעד לא הוי מתקלא,
- ב הוא בא"א,
- ג ששם התחלת המתקלא.
- = המשכה של פסקה נמצא בפסקה רמב

שתי הפסקאות הבאות מבארות את ספרא דצניעותא, דף ב ע"א: לא הוו משגיחין אפין באפין. הסבר נוסף של הגר"א למאמר זה יובא להלן סעיף קפח.

| רא | ביאור ספרא דצניעותא, דף יז ע"א

- = פסקה זו היא המשכה של פסקה רמב

= פסקה זו היא חלק מפסקה קצ
 א לא הו' כו', באו"א.
 = המשכה של פסקה זו נמצא בפסקה שס

פסקאות רב-רג קוראות לראשית ההאצלה בשם 'עולם התהו', ומסבירות את משמעותו של שם זה.

בראשית ההאצלה לא היה זיווג חכמה ובינה, 'ואו"א לא משגיחין אפי' באפי', שהוא סוד זיווג פנים בפנים |רב|, 'לא הו' משגיחין אפי' באפי'... שהוא זיווג או"א כידוע' |רג|. גם זיווג זעיר אנפי' ונוקביה לא היה, ועל כן האצלה זאת נקראת עולם התוהו, 'ודע כי כל זמן שאין זיווג זו"ג נקרא עולם התהו, בסוד לא תהו בראה' |רב|.

היעדרו של המתקלא הוא הגורם להיעדרם של זיווגי הספירות, 'וכל זה היה שלא היה מתקלא המכריע, והן שני כתובים המכחישים זא"ז כו', שחכמה הוא רחמים כף זכות, ובינה כף חובה, ואין מכריע, ולא יכלו להאיר זה בזה דרך פנים' |רב|.

מהו זיווג חכמה ובינה? הגר"א מלמד כי זיווג חכמה ובינה הוא 'סוד זיווג פנים בפנים, בסוד פנים בפנים דבר ה' עמכם, שהוא זיווג או"א' |רב|, 'ודבר ה' אל משה פנים אל פנים, פנים בפנים דבר ה' עמכם, שהוא זיווג או"א כידוע' |רג|. מזיווג חכמה ובינה יוצאת התורה וניתנת לישראל, 'שמשם ניתנה התורה, י' דברות וה' חומשי תורה, שסוד זיווגם הוא בסוד נישוק כידוע, והן פנים בפנים, בסוד פה אל פה אדבר בו, ישקני מנשיקות פיהו' |רב|.

מכל אלה עולה כי התוהו, שהיה בראשית ההאצלה, משמעו – חסרון התורה בעולמנו, אינתינת התורה לישראל.

מהו 'מתקלא המכריע'? על כך נענה בפרק הבא.

|רב| ביאור ספרא דצניעותא, דף ב ע"ב

= חלק מפסקה זו נמצא גם בפסקה תקמה
 א לא הו' משגיחין אפי' באפי'.
 ב ר"ל חו"ב, ב' ספרים הנ"ל, כידוע בסוד וחכם באחור ישבחנה...
 ג וכן היו או"א בעולם התהו...
 ד ודע כי כל זמן שאין זיווג זו"ג
 ה נקרא עולם התהו, בסוד לא תהו בראה (ישעיה מח),
 ו ואו"א לא משגיחין אפי' באפי',
 ז שהוא סוד זיווג פנים בפנים, בסוד פנים בפנים דבר ה' עמכם,
 ח שהוא זיווג או"א,
 ט שמשם ניתנה התורה, י' דברות וה' חומשי תורה,
 י שסוד זיווגם הוא בסוד נישוק כידוע,
 יא והן פנים בפנים,
 יב בסוד פה אל פה אדבר בו, ישקני מנשיקות פיהו.

יג וכ"ז שאין זווג בין זו"נ
 יד ג"כ אין זווג בין או"א,
 טו כמ"ש (תענית ה' א') שאין נכנס בירושלים של מעלה עד כו'...
 טז וכמ"ש על ב' אלפים שנה בלא תורה,
 יז ב' אלפים תהו, וב' אלפים תורה, וב' אלפים ימות המשיח (חלק צו א', ע"ז ט ע"א).

יח וכל זה היה שלא היה מתקלא המכריע, והן שני כתובים המכחישים זא"ז כו',
 יט שחכמה הוא רחמים כף זכות,
 כ ובינה כף חובה,
 כא ואין מכריע,
 כב ולא יכלו להאיר זה בזה דרך פנים.

א רג | ביאור ספרא דצניעותא, דף ז ע"ד

= פסקה זו היא חלק מפסקה שעג
 א לא הוו משגיחין אפין באפין,
 ב ע"ש ודבר ה' אל משה פנים אל פנים (שמות ל"ג), פנים בפנים דבר ה' עמכם (דברים ה'),
 ג שהוא זיווג או"א כידוע.
 = המשכה של פסקה זו נמצא בפסקה שסב

[קלד] תוהו: אצילות בלא תיקון

על המובא עד עתה כי בראשית ההאצלה לא היה מתקלא באריך אנפין, מוסיפה פסקה רד כי היעדר המתקלא באריך אנפין גרם למיתת המלכים, 'בא"א לא הוה מתקלא, שלא נכלל בו נוק', שורש הדינין, ולפיכך מיתו המלכים, שלא היה להם שורש למעלה'.
 חיסרון זה לא היה באריך אנפין לברו, אלא בכל פרצופי האצילות, 'וקחשיב בכאן כל הה' פרצופים לא באו לכלל תיקון. וכל מה שלמטה הוא יותר בחסרון. בהמשך הפסקה הגר"א הולך ומונה את החסרונות הללו.
 'זבאו"א לא היו משגיחין אפין באפין'. כאן קיצר הגר"א, ובפסקה רב, שהובאה לעיל, הוא האריך בביאור משמעותו של חיסרון זה.
 אחר מנה הגר"א את החסרונות בזעיר אנפין ובספירת מלכות, 'זבז"א מיתו המלכים, ובמלכות ארעא אתבטלת'. הגר"א מבחין כאן בין המיתה בשש הספירות ובין התבטלותה של ספירת מלכות, כמובא לעיל סעיף קל. המיתה בשש הספירות תתבאר להלן פרק סא, והתבטלותה של ספירת מלכות תתבאר להלן פרק סב.

א רד | ביאור ספרא דצניעותא, דף ג ע"א

= פסקה זו היא המשכה של פסקה שפ

- א וקחשיב בכאן כל הה' פריצופים לא באו לכלל תיקון.
ב וכל מה שלמטה הוא יותר בחסרון.
ג בא"א לא הוה מתקלא,
ד שלא נכלל בו נוק', שורש הדינין.
ה ולפיכך מיתו המלכים, שלא היה להם שורש למעלה.
- ו ובאו"א לא היו משגיחין אפין באפין,
ז הואיל ואו"א כחדא שריין, לכן החסרון בהם שוין, ואעפ"כ היא מקבלת מב' אחוריים.
ח ובז"א מיתו המלכים.
ט ובמלכות ארעא אתבטלת.
= המשכה של פסקה זו נמצא בפסקה רלה

פרק ארבעים

תיקון: מתקלא, השגחת אפין באפין, הכרעה

שני זמנים במהלך ההאצלה – תוהו ותיקון. הגר"א מלמד כי האצילות נתקנת בתיקון המתקלא וההכרעה – זכר הוא חסד, נקבה היא דין, והשלישי כולל את שניהם גם יחד ומכריע ביניהם. שתי הכרעות מתקנות את האצילות – הכרעת הדעת והכרעת היסוד. שתי הכרעות אלה הן שתי בריתות – ברית התורה וברית המילה. הוסיף הגר"א ולימד את משמעותם של התוהו ושל התיקון. תחילה, בעולם התוהו, הקב"ה לא דיבר עם ישראל פנים בפנים ולא נתן להם את התורה. אחר, בעת שהאצילות נתקנת בהכרעות ובזיווגי הספירות, הקב"ה מדבר עם ישראל פנים בפנים ונותן להם את התורה והמצוות.

[קלה] תיקון: מתקלא, השגחת אפין באפין, הכרעה

בפרק הקודם למדנו כי תלה הגר"א את עולם התוהו בחסרונם של המתקלא, ההכרעה והזיווג. בפסקה רה תולה הגר"א את התחלת תיקונה של האצילות במציאותם של המתקלא, ההכרעה והזיווג, 'ידוע שמתקלא הוא זו"ג ומכריע ביניהם... ואז מתבסמן כחדא', וכאן התחיל התיקון של המתקלא... והשתא משגיחין אפין באפין... והכל בדעת'. הגר"א מלמד כי התיקון נעשה בהכרעה – זכר הוא חסד, נקבה היא דין, והשלישי כולל את שניהם גם יחד ומכריע ביניהם. 'ידוע שמתקלא הוא זו"ג ומכריע ביניהם, שזו"ג הן שני כתובים המכחישים ביניהם, שזה חסדים וזה גבורות, עד שיבא הכתוב הג', שכולל חו"ג, ויכריע ביניהם, ואז מתבסמן כחדא'. דברי הגר"א על תיקון המתקלא שונים מדברי האר"י על תיקון זה, כפי שנבאר להלן סעיף קמו. פסקה רה מבארת את ספרא דצניעותא, דף יד ע"א: האי במתקלא סלקא קדמאי בלחודוי, וכלא לחד אתחזר ו'.

[רה] ביאור ספרא דצניעותא, דף יד ע"ב

= פסקה זו היא המשכה של פסקה רפט
א האי במתקלא סלקא קדמאי בלחודוי, וכלא לחד אתחזר ו'.

- ב ידוע שמתקלא הוא זו"נ ומכריע ביניהם,
 ג שזו"נ הן שני כתובים המכחישים ביניהם,
 ד שזה חסדים וזה גבורות,
 ה עד שיבא הכתוב הג', שכולל חו"ג,
 ו ויכריע ביניהם,
 ז ואז מתבסמן כחדא, כמ"ש לעיל.
 ח וז"ש, האי במתקלא סלקא, ר"ל הדעת,
 ט קדמאי, חו"ב,
 י בלחודוי, שאין זיווג בלתי דעת.
 יא וכאן התחיל התיקון של המתקלא,
 יב כמ"ש לעיל, דעד דלא הוה מתקלא לא הוו משגיחין אפין באפין, חו"ב,
 יג וכמ"ש בא"ז דף ר"צ ע"א, חו"ב בחד מתקלא דכר ונוק, ובגיניהו כלא אתקיים בדכר ונוק,
 דאלמלא האי לא מתקיימין כו'.
 יד וז"ש וירא אלקים את האור כי טוב,
 טו כמ"ש לא טוב היות האדם לבדו כו',
 טז והשתא משגיחין אפין באפין,
 זז וזהו וירא,
 חח והכל בדעת,
 טט ואין טוב אלא צדיק כנ"ל.
 = המשכה של פסקה זו נמצא בפסקה רנ

[קלו] תיקון: מתקלא, מאזניים, הכרעה

בסעיף הקודם למדנו כי עולם התורה נתקן בתיקון המתקלא. ספרא דצניעותא פותח במילה 'מתקלא', ובפסקה ר' הגר"א מבארה, 'כל האצילות תולה במשקולת, בכף מאזניים'. משקולת זו משמעה העמדת הספירות במאזניים – ימין, שמאל ואמצע. כך הולך ומונה הגר"א שלשות באצילות, 'ספר וסיפור, שהן חב"ד'; 'ג' קוין, חסד דין ורחמים, שהן השלשה ספרים שנפתחין בר"ה'. במקום הכתר אויר... והן חב"ד'; 'ג' קוין, חסד דין ורחמים, שהן השלשה ספרים שנפתחין בר"ה'. תיקון המתקלא מונה שלושה, ולשלישי קרא הגר"א 'מכריע בנתיים'. כך עשה בשתי שלשות נוספות שמנה באצילות, 'שלש אמות א"מ"ש, יסודן כף זכות וכף חובה ולשון חק מכריע בנתיים'; 'מים חסד, אש גבורה, אויר ממוזג בין חוס לקור, מכריע בנתיים'. כל אלו המשקולות השלושות מעמידות את העולם על תיקונו, זע"ז נתקיים העולם'. פסקה ר' מבארת את ספרא דצניעותא, דף א ע"א: תאנא ספרא דצניעותא, ספרא דשקיל במתקלא.

רו | ביאור ספרא דצניעותא, דף א ע"ב

- א ספרא דשקיל במתקלא.
 ב כל האצילות תולה במשקולת, בכף מאזנים,
 ג כמ"ש בס"י, בספר וספר וסיפור, שהן חב"ד.
 ד והם שלש אמות א"מ"ש,
 ה חכמה מים, בינה אש, ודעת במקום הכתר אויר,
 ו רוח מרוח, כמ"ש (שם) שתים רוח מרוח, שלש מים מרוח, ארבע אש ממים,
 ז והן חב"ד.
 ח ואמר שם, שלש אמות א"מ"ש, יסודן כף זכות וכף חובה ולשון חק מכריע בנתיים,
 ט ור"ל ג' קוין, חסד דין ורחמים,
 י שהן השלשה ספרים שנפתחין בר"ה,
 יא מים חסד, אש גבורה, אויר ממוזג בין חום לקור, מכריע בנתיים.
 יב ועי"ז נתקיים העולם,
 יג כמ"ש בזוהר בראשית דף י"ד ע"א, בעובדא דבראשית הוה מחלוקת שמאלא בימינא כו', עד"א דאיהו יום תליתאי עאל בינייהו ואפריש מחלוקת, ואסכים לתרין סטרין, וכן בהרבה מקומות.
 פסקה רו מצטטת את דברי ספרא דצניעותא ומציינת להם מקור מן הכתובים, כמובא לעיל סעיף קבט.

רוז | ביאור ספרא דצניעותא, דף ז ע"ד

- = פסקה זו היא המשכה של פסקה ד
 א ואמר דשקיל במתקלא. ע"ש במאזנים לעלות (תהלים ס"ב),
 ב כמ"ש בפרשת פקודי דף רנ"ה ע"א, אלין אינון דקיימין בקיומא דאינון דאתנסבו דשקלי במתקלא דכורין ונוקבין דא עם דא ואלין אקדין מאזנים ע"ד כתיב במאזנים לעלות כו', סלקין ואתחברין כחדא ואינון חבורא דדכר ונוק', וע"ד במאזנים לעלות כו' עש"ה.
 = המשכה של פסקה זו נמצא בפסקה שעג

בפסקה רו תלה הגר"א את תיקון האצילות בעמידת הספירות ככפות המאזניים ומכריע ביניהן. גם בפסקה רח הוא מבאר כי ספירות האצילות עומדות ככפות המאזניים ולשון באמצען, זהוהו כמו מאזנים, ששני כפות תלוין והלשון באמצע'.

רח | ביאור ספר יצירה, דף יב ע"ד

- א שלש אמות אמ"ש הן ג', מים רוח אש,
 ב והן ג' ספרים הנ"ל, שמתלבשים בידיים ולשון כנ"ל.
 ג וז"ש, יסודן,

- ד כף זכות שהוא יד ימין,
- ה וכף חובה שהוא יד שמאל,
- ו ולשון חק מכריע בינתים הוא הלשון.
- ז והוא כמו מאזנים,
- ח ששני כפות תלוין והלשון באמצע,
- ט וע"ש כך נקרא כפות.

[קלוז] שני מכריעים: דעת ויסוד

לעיל, סעיף קלג, למדנו כי היעדרו של המתקלא המכריע גרם להיעדרם של זיווגי הספירות, זכל זה היה שלא היה מתקלא המכריע... ואין מכריע, ולא יכלו להאיר זה בזה דרך פנים' [רב]. אחר, לעיל סעיף קלה, למדנו כי הימצאו של המתקלא המכריע גרם לביסוס הספירות, 'ידוע שמתקלא הוא זוי"ג ומכריע ביניהם... ואז מתבסמן כחדא' [רה]. מי הוא המכריע המקיים את הכול? בפסקה רט מבאר הגר"א כי הדעת היא מכריעה בין הספירות. הדעת כוללת חסדים וגבורות יחדיו, וכך היא מכריעה בין זעיר אנפין ובין ספירת מלכות. 'זהדעת הוא המכריע, ובו כלול חו"ג, חסדים לז"א וגבורות לנוקבא, כמ"ש אד"ר וא"ז, נמצא כי במתקלא כלל האצילות'.
 דברי הגר"א כי 'וחו"ב מלבישין את הידים ומתגלין באצבעות... הלשון יורד בתוך הגרון בין הידים', יתבארו להלן סעיף קעט.

[רט] ביאור ספרא דצניעותא, דף א ע"ב-ע"ג

- = פסקה זו זהה לפסקה מב
- א וחו"ב מלבישין את הידים ומתגלין באצבעות,
- ב ה"ח בימינא וה"ג בשמאלא,
- ג ולכן נקראו כף זכות וכף חובה.
- ד ודעת הוא הלשון,
- ה וכמ"ש למטה כי הלשון יורד בתוך הגרון בין הידים,
- ו וכן עיקר זיווגם בפה ע"י הלשון...
- ז ואמר לשון חק,
- ח לפי שבחסד אין יכול העולם להתקיים,
- ט כמ"ש (תענית כג ע"א) השפעת עליהם רוב טובה אינם יכולים לקבל,
- י וכן בדין אין יכולין להתקיים,
- יא כמ"ש כעסת אין יכולין כו',
- יב וכמ"ש (במ"ד בכ"מ) ראה שאין העולם מתקיים בדין שיתף כו',
- יג שחסד נותן עושר יותר מדאי, ודין נותן ריש,
- יד ושניהם אינן טובים לעולם,

- טו כמ"ש (משלי ל') ריש ועושר אל תתן לי,
- טז הטריפני לחם חקי, וזה חק כדי צרכו,
- יז וכ"ה בכל המדות,
- יח ועי"ז נתקיים העולם,
- יט וזהו כל התיקון כמש"ו,
- כ והוא כלל כל האצילות.
- כא והדעת הוא המכריע,
- כב ובו כלול חו"ג,
- כג חסדים לד"א וגבורות לנוקבא, כמ"ש אד"ר וא"ז,
- כד נמצא כי במתקלא כלל האצילות.

בפסקה רי מוסיף הגר"א כי הדעת היא הלשון, והיא מכריעה בין חכמה ובינה. 'הלשון של א"א כנ"ל, ששורש חו"ב בפה, והזיווג בדעת, הלשון ו' בין ח"ל, והלשון הוא מתפשט בגוף ומכריע בין הידים, ששם חו"ב, יודעת, לשון חק, מכריע בינתיים, והוא הלשון'.

רי | ביאור ספרא דצניעותא, דפים יד ע"ד - טו ע"א

- = פסקה זו היא המשכה של פסקה רסג
- = חלק מפסקה זו נמצא גם בפסקה רצו
- א לישן ממלל רברבן, לישן דא סתים בין י"ה.
- ב מפ' מהו הדעת.
- ג ואמר, הלשון של א"א כנ"ל.
- ד ששורש חו"ב בפה,
- ה והזיווג בדעת.
- ו הלשון ו' בין ח"ל,
- ז והלשון הוא מתפשט בגוף ומכריע בין הידים, ששם חו"ב...
- ח וידוע שחב"ד הן אמ"ש כנ"ל,
- ט וז"ש בס"י פ"ב ופ"ג, שלש אמות א"מ"ש, יסודן כף זכות וכף חובה ולשון חק מכריע בינתיים,
- י שני הכפות הן הידים, חו"ב, ימין ושמאל,
- יא חכמה זכות, ובבינה חובה, שדינין מתערין מינה,
- יב ודעת, לשון חק, מכריע בינתיים, והוא הלשון.
- = המשכה של פסקה זו נמצא בפסקה מא ובפסקה רצג

בפסקאות הקודמות ראינו כי הדעת היא המכריע, ובה הזיווג. בשתי הפסקאות הבאות מלמד הגר"א כי גם ספירת יסוד היא המכריע, ואף בה נעשה תיקון המתקלא, וזהמתקלא הוא ביסוד... כמש"ל שהמתקלא כף זכות וכף חובה... ולשון חק מכריע בינתיים, הוא היסוד, שנקרא לשון

[ריא], 'מתקלא הוא מאזנים... והענין הוא זו"נ... וצריך למכריע ביניהם, כלול משניהם, והוא יסוד עולם, צדיק' [ריב].

הכרעת היסוד נעשית בחיבור של זכר ונקבה, 'זהמתקלא הוא ביסוד... והוא זכר ונקבה' [ריא], 'והענין הוא זו"נ... וצריך למכריע ביניהם, כלול משניהם' [ריב]. לכאורה נקבה כאן משמעה ספירת מלכות שבאצילות, והכרעת היסוד נעשית בזיווג של זעיר אנפין ונוקביה. אלא שבהמשך הפסקאות כותב הגר"א במפורש כי לא לספירת מלכות שבאצילות הוא מתכוון, אלא לספירת מלכות אחרת – לעטרת היסוד, שהיא מלכות של זעיר אנפין. 'זהמתקלא הוא ביסוד... והמכריע צריך שיכלול שניהם, זו"נ, והוא אמה ופומיה דאמה, שהוא יסוד ומלכות כידוע' [ריא], 'זהו כולל חו"ג, כי בו זו"נ, האמה ופי האמה, עטרת היסוד, שהיא מלכות ז"א' [ריב]. הכרעת היסוד נעשית אפוא בחיבור של היסוד עם עטרת היסוד, וחיבור זכר ונקבה נעשה בזכר ונקבה שנמצאים שניהם ביסוד עצמו.

ההבחנה בין ספירת מלכות, העשירית באצילות, ובין מלכות דזעיר אנפין, היא חידושו של הגר"א, ולא מצאנו כמותה בכתבי המקובלים. הגר"א סמך את ההבחנה הזאת על שתי ההזכרות של המילה 'הארץ' בשני הפסוקים הראשונים בתורה, כמובא לעיל סעיף קלא. דברי הגר"א על אמה ופוס אמה יתבארו להלן סעיף רכא.

ריא | ביאור ספרא דצניעותא, דף כו ע"ד

- א והמתקלא הוא ביסוד,
- ב כמ"ש (ריש פ"א) שהמתקלא כף זכות וכף חובה,
- ג והוא זכר ונקבה,
- ד זכר כף זכות, ונקבה כף חובה,
- ה חו"ג.
- ו ולשון חק מכריע בינתיים, הוא היסוד,
- ז שנקרא לשון,
- ח כמ"ש (ישעיה נ') לשון למודים, בסוד למודי ה' נו"ה כידוע,
- ט כמ"ש (שם) בסוד ברית הלשון וברית המעור.
- י והמכריע צריך שיכלול שניהם,
- יא זו"נ,
- יב והוא אמה ופומיה דאמה,
- יג שהוא יסוד ומלכות כידוע.
- יד וז"ש באמה, בפומיה דאמה.
- טו וכאן הוא התיקון.

ריב | ביאור ספרא דצניעותא, דף א ע"ד

- = חלק מפסקה זו נמצא גם בפסקה שצד
- א מתקלא הוא מאזנים הנ"ל, ג' קוין, חד"ר.

- ב והענין הוא זו"נ,
- ג דדכר הוא חסד, ונקבה דין,
- ד שהן יום ולילה, אור וחשך.
- ה וצריך למכריע ביניהם,
- ו כלול משניהם,
- ז והוא יסוד עולם, צדיק...
- ח והוא כולל חו"ג,
- ט כי בו זו"נ,
- י האמה ופי האמה,
- יא עטרת היסוד, שהיא מלכות ז"א, בו גבורות.

ריג | ביאור ספר יצירה, דף ז ע"ב

- = פסקה זו היא חלק מפסקה רכו
- = פסקה זו זהה לפסקה מג
- א נמצא כי בברית המעורר כלול ה"ח וה"ג,
- ב וזהו הזווג.
- ג והמכריע, שהוא המזווג, צריך להיות כלול משניהם.
- ד וכ"ה בברית הלשון, הן עשר נקודות, שהן ע"ס כנ"ל,
- ה והן חמש כנגד חמש,
- ו ה"ח וה"ג,
- ז כמ"ש בתז"ח דע"ח ע"ד, והמשכילים עשר נקודין דקיימין לאנעא חמש מימינא וחמש משמאלא, אורחא דאלין לקבל אלין, חמש אינון רברבין בהאי גוונא זעירין.

[קלח] שתי הכרעות ושתי בריתות

בסעיף הקודם למדנו על שני מכריעים באצילות – דעת ויסוד. מהו היחס בין שתי ההכרעות? מהו פועלה של הכרעת הדעת ומהו פועלה של הכרעת היסוד? בפסקה ריד מסכם הגר"א את שני הזיווגים שבאצילות, 'כלל הזיווגים של כל האצילות הן באו"א ובזו"נ'. הזיווג האחד הוא באבא ואימא, 'ואו"א מלבישין את הידים דא"א, הוא בחסד, והיא בגבורה, ובו מכרעת הדעת, 'ובין חו"ב מכריע הדעת'. הזיווג השני הוא בזעיר ונוקביה, 'זו"נ מלבישין נו"ה דא"א, הוא בנצח, והיא בהוד', ובו מכריע היסוד, 'ובין זו"נ יסוד'. שתי הכרעות אלה הן שתי בריתות, 'שני בריתות של התורה, א' ברית התורה וא' ברית המילה'.

ריד | ביאור ספרא דצניעותא, דף טו ע"א

- = פסקה זו היא המשכה של פסקה רי
- = פסקה זו זהה לפסקה מא

=	פסקה זו היא חלק מפסקה רצג
א	וידוע שכלל הזיווגים של כל האצילות הן באו"א ובזו"נ.
ב	ואו"א מלבישין את הידים דא"א,
ג	הוא בחסד, והיא בגבורה,
ד	ובחכמה ה"ח, ונב[ב]ינה ה"ג.
ה	וזו"נ מלבישין נו"ה דא"א,
ו	הוא בנצח, והיא בהוד, כידוע.
ז	ובה' ג"כ,
ח	ה"ח בז"א, וה"ג בנוק', כידוע.
ט	ובין חו"ב מכריע הדעת,
י	ובין זו"נ יסוד.
יא	וז"ש בס"י פ"א, ע"ס בלימה כמספר עשר אצבעות,
יב	חמש כנגד חמש,
יג	וברית יחיד מכוון באמצע,
יד	במילת הלשון
טו	ובמילת המעור.
טז	והן שני בריתות של התורה,
יז	א' ברית התורה
יח	וא' ברית המילה.
=	המשכה של פסקה זו נמצא בפסקה רצד

כדברים האלה כתב הגר"א גם בפסקה רטו. תחילה הוא מזכיר את הזיווג הראשון וההכרעה הראשונה, זווג או"א הוא ברעת, שהוא הלשון, ואחר את הזיווג השני וההכרעה השנייה, ז'יסוד הוא זווג של זו"נ. שני אלה הם שתי בריתות, ז'שניהם נקראים ברית, הלשון הוא ברית התורה, שנק' ברית, והמעור הוא ברית המילה. שני זיווגים אלה הם שתי בריתות כי הם מקיימים את העולם, ז'ע"י אלו הב' בריתות הן קיום כל העולם, כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת, שדרשו על ברית התורה ועל ברית המילה.

| רטו | ביאור ספר יצירה, דפים ו ע"ד - ז ע"א

=	חלק מפסקה זו נמצא גם בפסקה מד
א	חמש כנגד חמש וברית יחיד מכוון באמצע,
ב	במילת הלשון ובמילת המעור,
ג	הן ה"ח וה"ג...
ד	וזווג או"א הוא ברעת, שהוא הלשון,
ה	כמ"ש בספד"צ פ"א, לישן דא סתים בין יו"ד וה"א כו', לישן דא סתים לאימא כו',

- ו וכן בפ' משפטים (קכ"ג א') דעת גניז בפומא כו', ובכמה מקומות כידוע,
 ז ויסוד הוא זווג של זו"נ.
 ח זו"ש כאן, וברית יחיד מכוון באמצע,
 ט במילת הלשון בין ב' ידים,
 י שהוא עד הידים כידוע,
 יא ומזווג בין או"א,
 יב ובמילת המעור בין ב' רגלים,
 יג ומזווג בין זו"נ.
 יד ושניהם נקראים ברית,
 טו הלשון הוא ברית התורה, שנק' ברית,
 טז והמעור הוא ברית המילה.
 יז וע"י אלו הב' בריתות הן קיום כל העולם,
 יח כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי,
 יט שדרשו על ברית התורה ועל ברית המילה.
 דברים נוספים על שתי הבריתות באצילות יובאו להלן סעיף קפ.

[קלט] שיטת הגר"א (יח): תיקון המתקלא, דיבור פנים בפנים ומתן תורה לישראל

לימד הגר"א על ראשית ההאצלה – תוהו ותיקון, תיקון המתקלא וההכרעה. מהי משמעותם של התוהו והתיקון? מהי תכליתו של תיקון המתקלא וההכרעה?

- א. תחילה לא היה מתקלא ולא היו זיווגים באצילות.
 'ואו"א לא משגיחין אפין באפין, שהוא סוד זווג פנים בפנים' [רב]. 'לא הוו משגיחין אפין באפין... שהוא זיווג או"א כידוע' [רג]. 'וכל זה היה שלא היה מתקלא המכריע, והן שני כתובים המכחישים זא"ז כו', שחכמה הוא רחמים כף זכות, ובינה כף חובה, ואין מכריע, ולא יכלו להאיר זה בזה דרך פנים' [רב].
- ב. הזמן שבו לא היה מתקלא ולא היו זיווגים באצילות נקרא עולם התוהו.
 'ודע כי כל זמן שאין זווג זו"נ נקרא עולם התוהו, בסוד לא תהו בראדה' [רב].
- ג. כיוון שלא היה מתקלא ולא היו זיווגים באצילות – מתו המלכים.
 'בא"א לא הוה מתקלא, שלא נכלל בו נוק', שורש הדינין, ולפיכך מתו המלכים, שלא היה להם שורש למעלה' [רד].
- ד. כיוון שלא היו זיווגים באצילות לא ניתנה תורה לישראל.
 'ואו"א לא משגיחין אפין באפין, שהוא סוד זווג פנים בפנים, בסוד פנים בפנים דבר ה' עמכם, שהוא זווג או"א, שמשם ניתנה התורה, י' דברות וה' חומשי תורה, שסוד זיווגם הוא בסוד נישוק כידוע, והן פנים בפנים, בסוד פה אל פה אדבר בו, ישקני מנשיקות פיהו' [רב].

ה. מכל אלה עולה כי עולם התורה משמעו – הקב"ה לא דיבר עם ישראל פנים בפנים ולא נתן להם את התורה.

ו. אחר נתקן המתקלא, ועל ידו נתקן העולם והתקיים.
 זע"ז נתקיים העולם |רן|. זע"ז נתקיים העולם, וזהו כל התיקון כמש"ו, והוא כלל כל האצילות |רט|.

ז. כיוון שנתקן המתקלא היה זיווג פנים אל פנים באצילות.
 ידוע שמתקלא הוא ז"נ ומכריע ביניהם... ואז מתבסמן כחדא |רה|. זכאן התחיל התיקון של המתקלא... והשתא משגיחין אפין באפין |רה|.

ח. זיווגי האצילות משמעם – דיבור פנים בפנים ונתנית תורה ומצוות לישראל.
 'סוד זיווג פנים בפנים, בסוד פנים בפנים דבר ה' עמכם, שהוא זיווג או"א |רב|. 'ודבר ה' אל משה פנים אל פנים, פנים בפנים דבר ה' עמכם, שהוא זיווג או"א כידוע |רג|. 'יידוע שכלל הזיווגים של כל האצילות הן באו"א ובזו"נ... והן שני בריתות של התורה, א' ברית התורה וא' ברית המילה |ריד|. 'זיווג או"א הוא ברעת, שהוא הלשון... ויסוד הוא זיווג של זו"נ... ושניהם נקראים ברית, הלשון הוא ברית התורה, שנק' ברית, והמקור הוא ברית המילה. וע"י אלו הב' בריתות הן קיום כל העולם, כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת, שדרשו על ברית התורה ועל ברית המילה |רטו|.

ט. מכל אלה עולה כי עולם התיקון משמעו – הקב"ה דיבר עם ישראל פנים בפנים ונתן להם את התורה ואת המצוות.

ביאר הגר"א את עולם התורה ואת עולם התיקון, ודבריו אלה מתאימים לכל דבריו על תכלית האצילות, כמתואר לעיל סעיפים לא-לב וסעיפים פד-פז. שם ראינו כי מהלכה של האצילות הוא גילוי אחר גילוי – גילוי שם ה' ומתן תורה ומצוות לישראל. כאן מלמד הגר"א כי עולם התורה ועולם התיקון הם שני זמנים במהלך התגלות הדברים האלוהיים לישראל – תחילה, בעולם התורה, הקב"ה לא דיבר עם ישראל פנים בפנים ולא נתן להם את התורה ואת המצוות; אחר, בעולם התיקון, הקב"ה דיבר עם ישראל פנים בפנים ונתן להם את התורה ואת המצוות.
 את שני אלה – תורה ותיקון – מוצא הגר"א גם במהלך ששת אלפי שנה, כפי שיובא להלן פרק פד ואילך.

פרק ארבעים ואחד

מתקלא: תיקון 'הכל בתלת תלת'

הגר"א מלמד כי האצילות נתקנת במתקלא, בהעמדת הספירות כשתי כפות מאזניים ולשון מכרעת ביניהן. תיקון המתקלא נעשה אפוא בשלושה, ומכאן עולה כללו של הגר"א כי 'המתקלא הוא ליתקן הכל בתלת תלת'. משום כך בנויה האצילות כולה שלשות של ספירות – תלת רישין; חכמה, בינה ודעת; חסד, גבורה ותפארת; נצח, הוד ויסוד.

[קמ] מתקלא: תיקון הכל בתלת תלת

לעיל, סעיף קלו, למדנו כי 'כל האצילות תולה במשקולת, בכף מאזנים' [רן]. זהו כללו של תיקון האצילות, ואותו מפרט הגר"א בפסקה רטז, 'המתקלא הוא ליתקן הכל בתלת תלת, כף זכות כו'; וכן חב"ד הוא מתקלא... והן בחג"ת דא"א; וזו"ג הן בג"ה דא"א, איהו בנצח ואיהו בהוד, ויסוד דא"א הוא מיוחד ביניהם; וכן הוא בכל העולמות בתלת תלת; וכן כל הספירות הן הולכין בתלת תלת, חב"ד חג"ת נה"י.

מדוע מונה המתקלא שלושה? פסקה רטז מבארת כי עיקרו של תיקון המתקלא הוא ההכרעה, ומשום כך הוא בנוי בשלושה, 'המתקלא הוא ליתקן הכל בתלת תלת, כף זכות כו', שע"י המכריע יתקיים הכל כנ"ל.

עוד מבארת פסקה רטז כי השלישי, המכריע, כלול מן השניים, 'זמלכות היא רביעית שכוללת את כולן... שמלכות היא כלולה בכל קו האמצעי, שהוא המכריע, וצריך להיות כלול משניהם'. לפי הגר"א, ההתכללות היא עיקר חשוב במעשה תיקונה של האצילות, ולהלן, סעיפים קצו-קצז, נאריך בביאורה.

דברי הגר"א כי 'התיקון של המתקלא מתחיל מע"ק', וכן התחלת התיקון בע"ק, יתבארו להלן סעיפים קמא-קמב.

דברי הגר"א על עטרת היסוד, 'וצריך להיות כלול משניהם, ביסוד היא עטרת היסוד', התבארו לעיל סעיף קלא.

רשז	ביאור ספרא דצניעותא, דפיס א ע"ד - ב ע"א
א	והמתקלא הוא ליתקן הכל בתלת תלת,
ב	כף זכות כו',
ג	שע"י המכריע יתקיים הכל כנ"ל.
ד	והתיקון של המתקלא מתחיל מע"ק, כמ"ש למטה,
ה	ואמר בא"ז דף רפח ב', האי ע"ק אשתכח בתלת רישין כו',
ו	ואמר שם רפ"ט ב', כמה דע"ק תלת רישין מתעטרין ב' הכי כלא בתלת רישין, וכד אתנהרין תליין כולהו דא בדא בתלת רישין, תרין מתרין סטרין וחד דכליל לון.
ז	וכן התחלת התיקון בע"ק, אמר שם דף רפ"ח ב', בגין דהאי חכמתא סתימאה דביה מתפרש תלת זמנין לארבע ארבע, שהן ג' הויות, וכל הויה בעצמה ג"כ מתקלא כנ"ל.
ח	וכן חב"ד הוא מתקלא,
ט	כמ"ש דף רצ ע"א, חו"ב בחד מתקלא אתקלו, דכר ונוקבא, ובגינייהו כלא אתקיים דכר ונוקבא,
י	והן בחג"ת דא"א,
יא	וזו"נ הן בנ"ה דא"א, איהו בנצח ואיהי בהוד,
יב	ויסוד דא"א הוא מיוחד ביניהם.
יג	וכן הוא בכל העולמות בתלת תלת,
יד	כמ"ש בזוהר פקודי דף רכ"ח ע"א, כל סדרא וסדרא לאו איהו אלא בתלת תלת סדרין אינון כו', וכל סדרא וסדרא דאיהו לכל סטר תלת סדרין אינון כו' וכלא איהו חד דכר ונוקב' ע"ש.
טו	וכן כל הספירות הן הולכין בתלת תלת, חב"ד חג"ת נה"י.
טז	ומלכות היא רביעית שכוללת את כולן,
יז	וכמ"ש בתז"ח דף ע"ג ע"ג, דתשע ספירות אינון משולשין בעד"א, כג"ד ח"ח"נ" ב"ג"ה" כ"ת"י" ומלכות עשירין לון ורביעין לון.
יח	וז"ס שם של י"ב,
יט	שמלכות היא כלולה בכל קו האמצעי, שהוא המכריע,
כ	וצריך להיות כלול משניהם,
כא	ביסוד היא עטרת היסוד,
כב	ובת"ת שם שני מלכים כו', דבוקה עמו.
כג	וכמ"ש בא"ר דף קמ"א ע"ב, תאנא האי תפארת כליל ברחמי וכליל בדינא, ואתפשט רחמי בדכורא ואתעבר כו', ותקין מיעוי דנוקבא כו'.
כד	וכן בדעת, סוד קשר של תפלין כידוע, וראית את אחורי.
=	המשכה של הפסקה, בדילוג מועט, נמצא בפסקה רסז

[קמא] תיקון: תלת רישין

בפסקה רטז כתב הגר"א כי 'התיקון של המתקלא מתחיל מע"ק... ואמר בא"ז דף רפח ב', האי ע"ק אשתכח בתלת רישין כו'. בפסקאות הבאות הוא מבאר היכן מתחיל תיקון המתקלא ומה הם תלת רישין.

פסקה ריז מלמדת כי תיקון המתקלא מתחיל באריך אנפין, 'עכשיו מתחיל לפרש התיקון והמתקלא, מא"א עד סוף כל העולמות'.

הפסקאות הבאות מבארות את ספרא דצניעותא, דף ג ע"א-ע"ב: עד דרישא דכסופא דכל כסופין... האי מתקלא תלי באתר דלא הוי.

ריז | ביאור ספרא דצניעותא, דף ג ע"ב

- א עד כו'. עכשיו מתחיל לפרש התיקון והמתקלא,
- ב מא"א עד סוף כל העולמות.
- ג לפי שעולם התהו לא הי' בו אלא ע"ס של האצילות בלבד,
- ד לא הזכיר בעולם התהו רק הה' פרצופים.
- = המשכה של פסקה זו נמצא בפסקה ריח

פסקה ריח ממשיכה ומבארת כי אריך אנפין הוא עתיקא קדישא, הוא רישא חירא – הראש השני מתלת רישין, 'הוא עתיקא קדישא, רישא חורא, רישא תניינא מג' רישין... והוא א"א, שממנו מתחיל האצילות', 'והוא רישא דכל רישין... והוא רישא לכל האצילות'.

הגר"א מודגיש כי תיקונה של האצילות מתחיל בראש השני – עתיקא קדישא, הוא אריך אנפין, 'שמע"ק מתחיל התיקון, אבל בראש הראשון, הוא רישא דלא אתיידע, אי אפשר לדבר על תיקון, 'שלמעלה ממנו רדל"א, וא"א לומר בו ז"נ ולא תיקון, 'שלמעלה ממנו רדל"א נקרא א"ס'.

ריח | ביאור ספרא דצניעותא, דף ג ע"ב

- = פסקה זו היא המשכה של פסקה ריז
- א רישא דכסופא דכל כסופין.
- ב הוא עתיקא קדישא, רישא חורא,
- ג רישא תניינא מג' רישין הנז' בא"ז דף רפ"ח ע"א.
- ד והוא א"א,
- ה שממנו מתחיל האצילות,
- ו שלמעלה ממנו רדל"א,
- ז וא"א לומר בו ז"נ ולא תיקון.
- ח וכ"מ בא"ר, שמע"ק מתחיל התיקון,
- ט כמ"ש שם דף קכ"ח ע"א, תאנא עתיקא דעתיקין כו', מסתלק בהאי פרסה ואתתקן בתקונוי.

- י וכן שם בדף קל"ה ע"א, תאנא בצניעותא דספרא, עתיקא דעתיקין עד לא זמין תקוני באני מלכין כו', וכלהו לא אתקיימו עד דרישא חורא עתיקא דעתיקין אתתקן, כד אתתקן תקין כל תקונין דלתתא, מכאן אוליפנא כל רישא דעמא כו'.
 יא והוא רישא דכל רישין,
 יב כמ"ש בא"ז דף רפ"ח ע"א, תלת רישין כו', רישא עילאה, ע"ק סתימאה דכל סתימין רישא דכל רישא.
 יג והוא רישא לכל האצילות,
 יד שלמעלה ממנו רדל"א נקרא א"ס,
 טו וכ"ש עולמות שלמעלה כנ"ל.
 = המשכה של פסקה זו נמצא בפסקה שמח

בפסקה ריח הזכיר הגר"א שניים מתוך תלת רישין – הראשון, רישא דלא אתיידע; והשני, עתיקא קדישא. בפסקה ריט הוא מזכיר את כל תלת רישין – הראשון, רישא דלא אתיידע לא ייחשב לראש, 'דרישא הראשון לאו רישא הוא, ואינו בכלל האצילות, ונק' א"ס כנ"ל; השני, עתיקא קדישא, 'בחד גולגלתא... והוא רישא חד מג' רישין; השלישי, מוחא סתימאה, 'ורישא תליתאי הוא מ"ס'.
 עוד לימד כאן הגר"א על תלת רישין באריך אנפין. במקומו של רישא דלא אתיידע נמצא באריך אנפין – קרומא דאורא, 'ובמקומו קד"א כנ"ל' |ריט|. משום כך מונה הגר"א שלושה תיקוני רישא באריך אנפין – גולגלתא, קרומא דאורא ומוחא סתימאה, 'זהו מתלבשין בג' תיקונין דרישא דא"א, גולגלתא ומ"ס וקד"א' |רכ|. פסקה ריט מבארת את ספרא דצניעותא, דף ה ע"א: בחד גולגלתא.

ריט | ביאור ספרא דצניעותא, דף ה ע"א

- = פסקה זו היא חלק מפסקה שיח
 א בחד גולגלתא.
 ב הוא תיקון א' מז' תיקונים דגולגלתא,
 ג שאמר למטה, ותליין משבעה דגולגלתא כו'.
 ד והוא רישא חד מג' רישין, שאמר בא"ז רפ"ח א'.
 ה ולזה אמר בחד גולגלתא,
 ו של"ת הואיל ונ' רישין הן ג' גולגלתין הן, (הגדה, ועוד שכל הז"ת כולם כליין בגולגלתא),
 ז דרישא הראשון לאו רישא הוא,
 ח ואינו בכלל האצילות,
 ט ונק' א"ס כנ"ל,
 י ובמקומו קד"א כנ"ל.
 יא ורישא תליתאי הוא מ"ס.

ארכ | ביאור ספרא דצניעותא, דף ד ע"ב
 = פסקה זו היא המשכה של פסקה תט
 = פסקה זו היא חלק מפסקה תלא
 א והן מתלבשין בג' תיקונין דרישא דא"א,
 ב גולגלתא ומ"ס וקד"א, כמ"ש למטה.

ארכא | ביאור ספרא דצניעותא, דף ד ע"ג
 = פסקה זו היא המשכה של פסקה תכד
 א והענין כי תרין רישין, גולגלתא ומ"ס,
 ב הם חו"ב דא"א,
 ג ומדן יוצאין או"א.
 ד ומ"ש כי או"א נפקו ממ"ס,
 ה כי מאבא נפיק בהעלם ומצטייר באימא כידוע,
 ו וסיום הגולגלתא הוא קד"א.

[קמב] מתקלא: תלת רישין כלולים באחד

לעיל, סעיף קמ, למדנו כי עיקרו של תיקון המתקלא הוא ההכרעה, ומשום כך הוא בנוי בתלת תלת, וזמתקלא הוא ליתקון הכל בתלת תלת, כף זכות כו', שע"י המכריע יתקיים הכל כנ"ל |רטז| עוד למדנו שם כי השלישי, שהוא המכריע, צריך להיות כלול משני הראשונים, זמלכות היא רביעית שכוללת את כולן... שמלכות היא כלולה בכל קו האמצעי, שהוא המכריע, וצריך להיות כלול משניהם |רטז|.

כדברים האלה לימד הגר"א גם על תחילתו של תיקון המתקלא – עתיקא קדישא, הוא אריך אנפין. הגר"א מצטט מאמרי זוהר על התכללות תלת רישין, ועושה אותם עיקר ויסוד לתיקון המתקלא, וזאמר שם, האי ע"ק אשתכח בתלת רישין, וכלילין בחד רישא כו'. ולכן כל הג' רישין במזלא כלילין... והוא שאמר לעיל, כליל לון ושליט על כלא |רכב|, וזאמר שם, האי ע"ק אשתכח בתלת רישין וכלילין בחד, וזאמר שם דף רפ"ט ע"ב, כמה דע"ק תלת רישין מתעטרין ביה כו', תרין מתרין סטרין וחד דכליל לון כו', והוא כליל כלא, תרין רישין ביי כלילין. וזהו המתקלא כמש"ל |רכג|.

הגר"א מצטט מאמרים אלו, ומאמרים נוספים בספר הזוהר, בכתביו פעמים רבות, והוא למד מהם כי ההתכללות היא עיקר חשוב במעשה תיקונה של האצילות. להלן, סעיפים קצו-קצז, נאריך בביאורה של ההתכללות, ושם גם נבאר את משמעותו של המשפט, וזהו תלי, שכולל כל הי"ב מזלות, תלי בעולם כמלך על כסאו |רכב|.

ארכב | ביאור ספרא דצניעותא, דף ט ע"א-ע"ב
 = פסקה זו היא המשכה של פסקה ת

- א ואמר שם, האי ע"ק אשתכח בתלת רישין, וכלילן בחד רישא כו'.
 ב ולכן כל הג' רישין במזלא כלילן,
 ג כמ"ש בא"ז דף רפ"ט ע"ב, בג"כ כלא בהאי מזלא תלייא בדיקנא, דא ג' רישין דאמינא מתפשטן,
 ד וכלהו מתחברן בהאי מזלא ומשתכחין ביה, ובג"כ כל יקירו דיקירותא בהאי מזלא תלייא כו'.
 ה והוא תלי, שכולל כל הי"ב מזלות, תלי בעולם כמלך על כסאו (בס"י),
 והוא שאמר לעיל, כליל לון ושליט על כלא.

א רכג | ביאור ספרא דצניעותא, דף ג ע"ב-ע"ג

- = פסקה זו היא המשכה של פסקה שמח
 א ותיקון של ע"ק דאתתקן במתקלא,
 ב ג' רישין,
 ג כמ"ש בא"ז דף רפ"ח ע"א, תלת רישין אתגלפן כו',
 ד ואמר שם, האי ע"ק אשתכח בתלת רישין וכלילן בחד.
 ה ואמר שם דף רפ"ט ע"ב, כמה דע"ק תלת רישין מתעטרין ביה כו', תרין מתרין סטרין וחד דכליל
 לון כו', והוא כליל כלא, תרין רישין בי' כלילן.
 ו וזהו המתקלא כמש"ל.

[קמג] מתקלא: פעולת הגילוי

תכלית האצילות, על פי שיטת הגר"א, היא גילוי הנעלם, כמובא לעיל פרקים ג-ו. גם פעולת התיקון והמתקלא נועדו לגילוי, 'עיקר המתקלא והתיקון אינו אלא הגילוי' | רכד |.

א רכד | ביאור ספרא דצניעותא, דף ב ע"א-ע"ב

- = פסקה זו היא חלק מפסקה ש
 א ועיקר המתקלא והתיקון אינו אלא הגילוי.
 ב וכן בדעת...
 ג לכן כל המתקלא הוא בסוד זו"נ,
 ד וזה הוא כל התיקון,
 ה כמ"ש דף ר"צ ע"א, ת"ח, בשעתא דע"ק סתימא דכל סתימין בעא לאתתקנא, כלא אתקין כעין דכר ונוק' כו', לא אתקיימא אלא בקיומא אחרא כעין דכר ונוקבא.

פרק ארבעים ושניים

תיקון המתקלא: זיווג ומיזוג

ביאר הגר"א כי תיקון המתקלא הוא פעולה של הכרעה – כף מכאן וכף מכאן, ולשון מכריע בינתיים. עוד לימד הגר"א כי תיקון המתקלא וההכרעה הוא פעולה של זיווג הספירות, ומשמעה – פעולה של מיזוג הגבורות עם החסדים, 'להיות ממוזגין במזג השוה'.

[קמד] מתקלא: זיווג, מכריע

לעיל, סעיף קלה, הבאנו את דברי הגר"א כי המתקלא הוא הכרעה, 'ידוע שמתקלא הוא זו"ג ומכריע ביניהם... ואז מתבסמן כחדא' [רה]. עוד הבאנו, לעיל סעיף קמ, את דבריו כי תיקון המתקלא מעמיד את הספירות תלת תלת, 'זהמתקלא הוא ליתקן הכל בתלת תלת' [רטז]. בפסקה רכה מוסיף הגר"א ומפרש כי תיקון המתקלא הוא פעולה של זיווג הספירות, 'שהזיווג הוא במשקל, כמ"ש בס"ד, דעד דלא הוי מתקלא'.

[רכה] ביאור זוהר ח"ב רנה ע"א, דף לב ע"ג

- = פסקה זו היא חלק מפסקה תז
א דאינון דאתנסיבו דשקלי במתקלא דו"ג דא עם דא.
ב שהזיווג הוא במשקל,
ג כמ"ש בס"ד, דעד דלא הוי מתקלא.
ד וענין המשקל הוא כמ"ש בס"י, אמ"ש,
ה כף זכות, וכף חובה, ולשון חק מכריע בינתיים.
= המשכה של פסקה זו נמצא בפסקה רכח

לעיל, סעיף קמ, הבאנו את דברי הגר"א כי השלישי, שהוא המכריע, צריך להיות כלול משני הראשונים, 'ומלכות היא רביעית שכוללת את כולן... שמלכות היא כלולה בכל קו האמצעי, שהוא המכריע, וצריך להיות כלול משניהם' [רטז]. כך כתב גם בפסקה רכו, 'נמצא כי בברית המעור כלול ה"ח וה"ג, וזהו הזווג. והמכריע, שהוא המזווג, צריך להיות כלול משניהם'. פסקה

רכו מוסיפה על פסקה רטז עיקר חשוב – זיווג הספירות נעשה בשלושה, בהכרעה. עיקר זה הוא חידושו של הגר"א, ובמשמעותו נרחיב להלן סעיף קמו. דברי הגר"א בפסקה רכו על שתי הבריות נתבאר לעיל פרק ח, ויסיפו ויתבאר עוד להלן סעיף קפ.

ארכו | ביאור ספר יצירה, דף ז ע"ב

- = חלק מפסקה זו נמצא גם בפסקה מג וגם בפסקה ריג
- א נמצא כי בברית המעור כלול ה"ח וה"ג,
- ב וזהו הזווג.
- ג והמכריע, שהוא המזווג, צריך להיות כלול משניהם.
- ד וכ"ה בברית הלשון, הן עשר נקודות, שהן ע"ס כנ"ל,
- ה והן חמש כנגד חמש,
- ו ה"ח וה"ג,
- ז כמ"ש בתז"ח דע"ח ע"ד, והמשכילים עשר נקודין דקיימין לאנעא חמש מימינא וחמש משמאלא, אורחא דאלין לקבל אלין, חמש אינון רברבין בהאי גוונא זעירין.
- ח ואמר שה' ת"ג ימינא, וה' ת"ק שמאלא, אתכלילו אלין באלין יעו"ש.
- ט וכן באותיות,
- י כ"ב אותיות הן בנין גופא דז"א, חסד,
- יא וה' אותיות מנצפ"ך הן גבורות, בנין גופא דנוקבא,
- יב וכולן נקבעו בלשון.

בפסקה רכו חידש הגר"א כי 'זהמכריע, שהוא המזווג, צריך להיות כלול משניהם'. בפסקה רכו קורא הגר"א למכריע בשם 'אמצעי', וידוע דאין זיווג בלתי שלישי, אמצעי ביניהם, על כן תיקון הכל הוא שיעמדו הכל תלת תלת. כאן קבע הגר"א כלל גדול – 'אין זיווג בלתי שלישי', ועל כן האצילות כולה מסודרת 'תלת תלת', כפי שהוא ביאר בפרוטרוט לעיל פסקה רטז.

ארכו | ביאור תיקוני הזוהר, הקדמה, דף טז ע"ב

- א וידוע דאין זיווג בלתי שלישי, אמצעי ביניהם,
- ב על כן תיקון הכל הוא שיעמדו הכל תלת תלת.

[קמה] מתקלא: זיווג, ממוזגים בשווה

בתחילת הסעיף הקודם הבאנו את דברי הגר"א כי המתקלא הוא זיווג הספירות, 'שהזיווג הוא במשקל, כמ"ש בס"ד, דעד דלא הוי מתקלא' [רכה]. בהמשך דבריו, פסקה רכה, מחדש הגר"א כי פעולת הזיווג היא פעולה של מיזוג הגבורות עם החסדים, 'זהענין כי הזיווג הוא למזוג גבורות בחסדים, שהזכר הוא חסד דכליל ה"ח, והנקב' היא גבורה דכליל ה"ג, והזיווג הוא לאתבסמא

יחד. פעולת המיזוג היא משמעותו של התיקון, והיא משמעותו של המתקלא-המאזניים, וזהו כל התיקון שיהיו ממוזגין בשווה... וזהו המאזנים לעלות שניהן בשווה, להיות ממוזגין במזג השווה.

ביאור זוהר ח"ב רנה ע"א, דף לב ע"ג-ע"ד | רכח |

- = פסקה זו היא המשכה של פסקה רכה
- = פסקה זו היא חלק מפסקה תז
- א והענין כי הזיווג הוא למזוג גבורות בחסדים,
- ב שהזכר הוא חסד דכליל ה"ח,
- ג והנקב' היא גבורה דכליל ה"ג,
- ד והזיווג הוא לאתבסמא יחד,
- ה כמ"ש באד"ר דף קמ"ב ע"א, בגין לאתבסמא גבורה דא דכליל חמש גבוראן, והאי חסד כליל בחמש חסד, חסד ימינא גבורה שמאלא, אתבסם דא בדא, ואקרי אדם כליל מתדין סטרוי כו' ע"ש.
- ו וזהו כל התיקון שיהיו ממוזגין בשווה...
- ז וזהו המאזנים לעלות שניהן בשווה,
- ח להיות ממוזגין במזג השווה.

בפסקה רכח הדגיש הגר"א כי מיזוג החסדים עם הגבורות משמעו 'שיהיו ממוזגין בשווה... להיות ממוזגין במזג השווה'. גם בפסקה רכט כותב הגר"א כי מיזוג החסדים עם הגבורות צריך להיות בשווה, 'שהחסדים שלו יהיו בשווה עם הגבורות שלה, ומעשיהן ומדריגתם בשווה'. הגר"א מדגיש כי המיזוג בשווה הוא מהותו של הזיווג, והוא מהותו של תיקון המתקלא, ור"ל ששני המשקלים היו שקולין יחד בשווה, וזהו הזיווג, להיותם ממוזגין בשווה, וזהו המשקל'.

ביאור זוהר ח"ב רנה ע"א, דף לג ע"א | רכט |

- = פסקה זו זהה לפסקה תח
- א ר"ל ששני המשקלים היו שקולין יחד בשווה,
- ב וזהו הזיווג, להיותם ממוזגין בשווה,
- ג וזהו המשקל.
- ד והענין שהחסדים שלו יהיו בשווה עם הגבורות שלה,
- ה ומעשיהן ומדריגתם בשווה.

על מיזוגם של החסדים והגבורות כתב הגר"א גם בפסקה רל. 'ולכן החסד נקרא מים... וגבורה נקרא אש... והרקיע שבינתים הוא הדעת המכריע... והוא מאש ומים במקום שנפגשין יחד, שמשם נמזג הרקיע, כמו שהוא בכל שני יסודות, במקום שנפגשין צריך דבר ממוצע כנ"ל'.

ביאור ספר יצירה, דף יא ע"ד | רל |

- א ארבע אש ממים.
 ב הוא גלגל האש שתחת הרקיע,
 ג והוא בסוד הבינה.
 ד ולכן החסד נקרא מים, שהוא מחכמה,
 ה וגבורה נקרא אש, שהוא מבינה,
 ו והרקיע שבינתים הוא הדעת המכריע.
 ז ובו חמה ולבנה כוכבים ומזלות, שהן חיות כל העולם כלו,
 ח כמו הדעת, שבו חדרים מלאים כל טוב, כמ"ש ובדעת כו',
 ט שהוא פנימיות שבע הספירות וחיותן.
 י והוא מאש ומים במקום שנפגשין יחד,
 יא שמשם נמזג הרקיע,
 יב כמו שהוא בכל שני יסודות, במקום שנפגשין צריך דבר ממוצע כנ"ל.

מה פירוש 'מזג השוה' | רכח |? ומהו 'ממוזגין בשוה' | רכח, רכט |? מקורם של מושגים אלו הוא בתורת היסודות, הליחות והמזגים של גלינוס והרפואה העתיקה. מזג שווה משמעו ערבוב (temperamentum) נכון של הליחות ושל היסודות, כדי להגיע לאיזון שלם בין תכונותיהם של כל המרכיבים. מיזוג בשווה של הליחות באדם ירפא אותו מכל חוליו, יבריא אותו ויתקן את גופו ונפשו.

כתב ר' יהודה אבן תיבון.

דע כי פעלת נפש הצומח, ואף בבעלי חיים, היא בטבע, לא בכונה ורצון. הלא תראה כי היא גם כן באילנו, על כן יש שקראוה נפש טבעית, וממנה כח הזן וכח המגדל וכח המוליד בדומה. וביאור אלו הכחות כאשר אומר כח הזן הוא הכח המעמיד הגוף במזג שווה, ומושך אליו מה שיאות לו, ודוחה מעליו מה שיזיקהו. והרופאים חלקוהו לארבע כחות, והם, כח המושך, וכח המחזיק, וכח המעכל, וכח הדוחה למותרות.

במזג שווה. פ"י, שיהא תערובתו במיד' שוה על הנהגת קיומו ובריאותו, כי הארבע' יסוד' נתמזגו ונתערבו בו, וכל א' מהן טבעו בהפך חבירו, שהאש מיבש ליסוד המי, ולולי לחלוחי הבא לו מכח הזן, אז היה יסוד האש מיבש את יסוד המים שבו, ובדרך זה המאכל משה הארבע' הפכים שבאדם (רוח חן, פרק שני, דף ג ע"א).

כתב ר' משה איסרלש.

ובהיות כי חיי הלב תולה במזג השווה והתמזגות היסודות, שהוא בדרך מצוה, כמו שהגיהו הטבעיים סדר ארבע יסודות והקשרן זה בזה, שהאש חם ויבש, והאוויר חם ולח, ומים קר ולח, והארץ קרה ויבשה. הנה כל יסוד הושוהו אל יסוד הסמוך לו באיכות אחת, והיסודות ההפכים רחוקה זה מזה באיכויות שונות, והוצרכו לאמצעי ביניהם (תורת העולה, חלק א, פרק כו).

[קמו] בין הגר"א ובין כלל המקובלים: מתקלא, הכרעה, זיווג, תלת תלת

ביאר הגר"א כי תיקון המתקלא ופעולת הזיווג משמעם – עמידת הספירות תלת תלת. התיקון נעשה על ידי השלישי – הוא המכריע בין שתי כפות המאזניים, הוא האמצעי הכולל את שני הצדדים.

לא כך פירש האר"י. בפירוש ספרא דצניעותא שכתב האר"י עצמו, הוא מבאר כי תיקון המתקלא הוא בשניים – חיבור זכר ונקבה, חיבור רחמים ודינים. פעולת המתקלא היא פעולה של ביסוס – הרחמים מבסמים את הדינים, וכך נתקנים המלכים.

מתקלא קרי דכר ונוקבא, וכדאמרינן בפ' פקודי בדף רנ"ה ע"א שורה ל"ד וז"ל, דאינון דאתנסיבו דשקלי במתקלא דכורין ונוקבין דא עם דא, ואילין אקרון מאזנים וכו' (הוד מלך, דף רז ע"א; קבלת האר"י, כרך שני, עמ' 947).

והיינו דקאמר ספרא דשקיל כמתקלא דהיינו דכר ונוקבא כדפרישית, כי הוצרך המאציל העליון להתתקן בדכר ונוקבא, כדי שישתלשל כדרך זה כל האצילות ויתבסמו הדינים ברחמים, דהיינו דכר רחמים נוקבא דין כנודע (הוד מלך, דף רז ע"ב; קבלת האר"י, כרך שני, עמ' 948).

אתקלו ביה אינון דלא אשתכחו. זיווגי המלכים הראשונים, דאמרן לעיל דלא אשתכחו, אתקלו בהאי מתקלא דחכמתא סתימאה, כד אתתקן בדכר ונוקבא דין ורחמים, ונתקיימו ונעשה להם שרש למעלה (הוד מלך, דף רח ע"א; קבלת האר"י, כרך שני, עמ' 951).

האר"י והגר"א הלכו בדרכים שונות בביאור תיקון המתקלא.

האר"י מבאר כי תיקון המתקלא עומד על שניים – רחמים ודינים. תיקון המתקלא הוא חיבור של שני אלה – הרחמים מתחברים עם הדינים ומבסמים אותם. האר"י לא הזכיר את ההכרעה, ואת התיקון הוא העמיד על חיבור ועל זיווג, שמשמעם – הספירה שבצד ימין מתקנת ומבסמת את הספירה שבצד שמאל.

הגר"א מבאר כי תיקון המתקלא עומד על שלושה – חכמה, בינה ודעת; נצח, הוד ויסוד; כף זכות, כף חובה ולשון חוק; חסדים, גבורות ודעת. תיקון המתקלא הוא הכרעה והתכללות – האמצעי מכריע בין השניים הניצבים זה לעומת זה, האמצעי כולל את השניים הניצבים זה בצד זה.

